Turkish Studies *- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*
Volume 9/9 Summer 2014, p. 699-712, ANKARA-TURKEY

ŞARKI SÖZLERİNDEN HAREKETLE DİLDE BAĞDAŞIKLIK SORUNLARI*

*İbrahim KARAHANCI***

ÖZET

Dil çalışmalarının belirli bir düzeye erişmesinde metin incelemelerinin yeri önemlidir. Cümle üstü birimleri merkezine alan metin dil bilimi, şu ölçütler çerçevesinde çalışmalarını yürütür: *bağdaşıklık*, *tutarlılık*, *niyetlilik (amaçlılık)*, *metin içi ilişki (metinler arasılık)*, *bilgi vericilik (bilgilendiricilik)*, *benimsenirlik (ikna edicilik, kabul edilebilirlik)* ve *durumsallık*. Bunlardan *bağdaşıklık* ve *tutarlılık* diğerlerine göre daha yaygın biçimde uygulanır. Popüler kültür ve günlük yaşamın vazgeçilmez unsurlarından biri haline gelen şarkıların, bir metnin üretilme amacına uyması ve kendi aracılığıyla aktarılmak istenen iletinin doğru kavranabilmesi için oldukça önemli olan *bağdaşıklık* ve *tutarlılık* ölçütleriyle değerlendirildiğinde gözle görülür bir dil kirliliği barındırdıkları ortaya çıkar. Sesli ve görüntülü kitle iletişim araçları sayesinde şarkıların inanılması güç bir hızla yayılması; bilinçsiz tüketim nedeniyle üretimin sınırlarının zorlanmasıyla üretim-tüketim dengesinin tüketim lehine bozulması; kendini şarkının ritmine kaptıran dinleyicinin de farkına varmadan dil yanlışlığını benimseyip taklit yoluyla geliştirdiği diline yeni yeni kurallar / kuralsızlıklar katması, pek çok alanda olduğu gibi şarkı sözlerinde de dil kirliliğini artırdığını düşündürmektedir. Doğru iletişim kurulmasında vazgeçilmez bir unsur olan dilin günlük yaşamda sıkça karşılaşılan sorunlarını -örneğin şarkı sözlerindeki dil kirliliği- önemsememek ya da bir şekilde geçiştirmek doğru ve kalıcı bir çözüm değildir. Bu davranış biçimi aksine sorunu derinleştirir. Çözüm, dilin kendi doğasından getirdiği kurallar çerçevesinde belli bir bilgi birikiminin ürünü olan bilimsel verilerde gizlidir.

Anahtar Kelimeler: Metin, Bağdaşıklık, Şarkı Sözleri, Dil Sorunları

---

*__Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.__

** Arş. Gör. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, El-mek: ikarahanci@yahoo.com.tr

THE COHESION PROBLEMS IN LANGUAGE BASED ON SONGS

ABSTRACT

In reach to a level of language studies, the role of text analysis is important. Text linguistics which ground on the larger units than sentence carries out its work in the framework of the following criteria: *cohesion*, *coherence*, *intentionality*, *intertextuality*, *informativeness*, *acceptability*, *stiuationality*. *Cohesion* and *coherence* of these are more common than others. Songs has become one of the indispensable elements in popular culture and daily life. Songs contain visible language pollution in point of *cohesion* and *coherence* which are important to comply with the aim of producing a text, and can be grasped correctly intended to convey the message through its own. Spreading of songs quickly thanks to audio and video media; corrupting of the production-consumption balance in favor of consumption with of production is a challenge due to unconscious consumption; adding new rules to own language which is developed via imitation to adopt language mistakes give way to in the rhythm of the song without knowing; make think the increase of language pollution in songs as in many fields. Of language which is an indispensable element in the establishment of correct communication, problems frequently encountered in daily life -e.g. language pollution in songs- ignoring or fudging in a way is not solution correct and permanent. This behavior is in contrast to the deepening problem. The solution lies in scientific data which is a production of particular knowledge under brought the rules of the nature of language.

Key Words: Text, Cohesion, Songs, Language Problems

1. Giriş

Bir söz topluluğunun basit cümleler dizisi olmaktan çıkıp metin özelliği kazanabilmesi için, içerdiği bazı bilgilerin ve ögelerin yinelenmesi, yeni öge ve bilgilerin metne katılması, birbiriyle çelişen fikirlerin bir arada bulunmaması ve metne konu olan göndergelerin, dış dünya gerçekleriyle örtüşmesi, bunlarla belli bir bağlantı içinde olması gerekir. Metni değişik açılardan mercek altına alan metin dil biliminde bu nitelikler, *bağdaşıklık, tutarlılık, niyetlilik (amaçlılık), metin içi ilişki (metinler arasılık), bilgi vericilik (bilgilendiricilik), benimsenirlik (ikna edicilik, kabul edilebilirlik)* ve *durumsallık* olmak üzere yedi özellik / ölçüt etrafında değerlendirilir. Bu çalışmalarda *bağdaşıklık* ve *tutarlılık* yaygın olarak tercih edilen iki ölçüttür.

Bağdaşıklık kavramını Aksan, bir metni oluşturan sözceler arasında anlam bağıntısıyla birlikte dil bilgisel ilişkilerin bulunması durumu ve bu ilişkilerin yerine göre gönderimlerle sağlanması biçiminde tanımlar. (2009: 150) Karatay, *bağdaşıklığı* metindeki bir ögenin yorumunun bir başka ögeye bağlı olma durumu olarak görür. Metin kavramının içerdiği bütünlüğün biçime yansıtılması metnin temel özelliği niteliğindedir. Araştırmacıya göre, bir metnin dış biçimlerinin; cümle ve paragraflarının dil bilgisi açısından birbirine bağlı oluşu, yani dil bilgisine ait yapıların, ögelerin birbirleriyle bağıntılı olması *bağdaşıklığı* ifade eder. (2010: 374) Özkan, metin dil bilimsel incelemenin temelinde *bağdaşıklığın* yattığını belirtir. (2004: 171) Onursal'a göreyse, *bağdaşıklık*

ve *tutarlılık* kavramları, dil kuralların metnin yüzeyinde sözcük ve söz dizim açısından nasıl uygulandığını ve metnin anlamsal düzeyde nasıl oluşturulduğunu açıklar. (2003: 127-128)[1]

Bu çalışmada dil bilgisi kurallarının göz ardı edildiği -bağdaşıklığa aykırılık gösteren- şarkı sözleri, bağdaşıklık konusunu inceleyen araştırmacıların ortaya koyduğu sınıflandırmalar, ölçütler kapsamında[2] incelenmiştir. Bağdaşıklığa aykırılığın tespitine yetecek boyutta alınan örneklerin incelenmesinde şu yöntem belirlenmiştir: 1. Şarkı sözünün orijinali verilmiş, 2. Söz yazarı, seslendiren ve eser adı ayraç içinde gösterilmiş, 3. Sorunlu kısım italik karakterle yazılmış, 4. Sorunlu kısım, dil kurallarına uygun hale getirilerek önerilen doğru biçim italik ve altı çizili yazılmıştır. Sorunun açıkça ortaya konabilmesi için örnekler kısa açıklamalar eşliğinde verilmiştir.

1.1. Eksiltiye Yönelik Bağdaşıklık Sorunları

Bağdaşıklığın beş temel ölçütünden biri olan *eksiltili anlatımı*, Halliday ve Hasan, "metinde söylenmemesine rağmen anlaşılan şey" olarak tanımlar. (1976: 142'den akt. Coşkun, 2011: 882) Coşkun'a göre eksiltili anlatımda temel amaç, metindeki fazlalıkları atarak söyleyişi sadeleştirmek, okurun algılamasını olumsuz biçimde etkilemeksizin metinde tekrarlanan bazı ifadeleri düşürmektir. (2011: 882) Tekrardan kaçınmanın, tekrara düşmemenin yollarından biri olarak eksiltiyi gören Üstünova, anlam bütünlüğünü bozmadan cümlenin bazı ögelerinin düşürülmesiyle eksilti üzerinden iletişimin sağlandığını belirtir. Eksik ögelerin oluşturduğu boşluk, okuyucu / dinleyici tarafından iletişim yetisi aracılığıyla doldurulur ve sağlıklı iletişim kurulmuş olur. (1999: 95) Günay'sa yazınsal sanatlardan biri olarak değerlendirdiği eksiltili anlatıma özellikle şiirlerde rastlandığını, alıcı / vericiye heyecan ve coşku vermek amacıyla sıklıkla bu yola başvurulduğunu söyler. (2007: 83-84)

Alan araştırmacılarının da vurguladığı gibi hem doğru iletişim kurmada hem gereksiz tekrara düşüp estetikten uzaklaşmada hem de zamandan tasarruf etmede eksiltili anlatımın yeri büyüktür. Özellikle Günay'ın belirttiği, şiirlerde sıkça başvurulan eksilti, şarkı sözlerinde de tercih edilen bir bağdaşıklık unsurudur. Dil kullanıcılarının yetkin iletişim ağı kurmasında alıcı ve verici arasında karşılıklı anlaşmalar örgüsü ve kurallar bütünü oluşturulması kaçınılmazdır. Alıcı tarafından anlaşılması istenerek söylenmemiş sözlerin, eksiltili yapıların, gerek dil bilgisel gerekse mantıksal açıdan doğru eksilti kurallarıyla donatılmış, çelişkiye fırsat tanımayan bir bağlamda kurgulanması gerekir. Aşağıdaki şarkı sözlerinde eksilti kurallarının dışına çıkılarak aktarılmak istenen sözlerin anlaşılırlıktan uzaklaştığı görülür.

1.1.1. Farklı Öznelerin Aynı Yükleme Bağlanmasından Kaynaklanan Bağdaşıklık Sorunları

Ardışık düzende sıralanan cümlelerde özneler, farklı kişiler üzerinden kurgulanmışsa aynı yükleme bağlanamazlar çünkü sözlüksel özneyle dil bilgisel öznenin kişi bakımından uygunluğu zorunludur. Öyleyse özneleri farklı ardışık cümlelerde ortak yüklem kullanılamaz. Bu durumda eksilti devre dışı kalır, her cümle kendi öznesine uygun, yüzey yapıya taşınmış dil bilgisel öznesi

[1] Bağdaşıklık konusunda ayrıntı bilgi edinebilmek ve uygulama örnekleri için bakılabilecek kaynaklardan bazıları şunlardır: Halliday ve Hasan, 1976; Uzun, 1995; Günay, 2007; Özkan, 2004: 167-182, Coşkun, 2005; Balyemez, 2010: 133-173; Gümüşatam, 2013: 953-965; Gökçe, 2014: 725-743.

[2] Türkçede bu alanın son önemli çalışması, Coşkun'un 2005 yılında tamamladığı *İlköğretim Öğrencilerinin Öyküleyici Anlatımlarında Bağdaşıklık, Tutarlılık ve Metin Elementleri* başlıklı doktora tezidir. Bizim makalemizde özel bölüm ayırmadığımız bağdaşıklık ölçütleri, sınıflandırmalar ve tanımlamalar, Coşkun'un çalışmasında ayrıntılı bir biçimde gösterilmiştir. (bkz. s. 50-89) Değerlendirmelerini dünyada en çok kabul gören çalışma olduğunu ileri sürdüğü Halliday ve Hasan'ın eserindeki (1976) beş temel ölçüt (gönderim, değiştirim, eksiltili yapı, bağlaçlar ve sözcüksel bağdaşıklık) üzerinden yapan araştırmacı, bu başlıkların altında Türkçenin dil özelliklerine bağlı olarak ortaya çıkan farklı görünümleri dikkate aldığını belirtmiştir. (2005: 54)

ayrı bir yükleme gereksinim duyar. Aşağıdaki örneklerde Türkçenin bu temel yapısal özelliğinin işletilmediği gözlenmektedir:

1.1.1.1. "ben - sen" / "sen-ben" Uyumsuzluğu

1) Sen bana yangın *ol* efendim. / *Ben* sana rüzgâr.

(Söz ve Seslendiren: Hüsnü Arkan- Hoş geldin)

Yüklem eksiltisinin tamamlandığı biçim: Sen bana yangın *ol* efendim. / *Ben* sana rüzgâr ***ol***.[3] [ben (I. teklik kişi) ≠ **ol** (II. teklik kişi)]

Olması gereken biçim: Sen bana yangın ol efendim / *Ben* sana rüzgâr *olayım*.

2) Sigaramın dumanı *sen*, ateşi ben *olayım*.

(Söz: Sinan Özen-Metin Özülkü, Seslendiren: Sinan Özen- Sigaramın Dumanı Sen)

Yüklem eksiltisinin tamamlandığı biçim: Sigaramın dumanı *sen* ***olayım***, ateşi ben *olayım*. [sen (II. teklik kişi) ≠ **olayım** (I. teklik kişi)]

Olması gereken biçim: Sigaramın dumanı *sen ol*, ateşi ben olayım.

1.1.1.2. "ben - o" / "o-ben" Uyumsuzluğu

1) *Zaman* mı *değişti* yoksa *ben* mi?

(Söz: Rıza Erekli, Seslendiren: Teoman- Papatya)

Yüklem eksiltisinin tamamlandığı biçim: Zaman mı *değişti* yoksa *ben* mi ***değişti***? [ben (I. teklik kişi) ≠ **değişti** (III. teklik kişi)]

Olması gereken biçim: Zaman mı değişti yoksa *ben* mi *değiştim*?

2) *Yol* beni, *ben* yolu *yordum*.

(Söz: Sezen Aksu, Seslendiren: Ferhat Göçer- Ah Yıllar)

Yüklem eksiltisinin tamamlandığı biçim: *Yol* beni ***yordum***, ben yolu *yordum*. [yol (III. teklik kişi) ≠ **yordum** (I. teklik kişi)]

Olması gereken biçim: *Yol* beni *yordu*, ben yolu yordum.

1.1.1.3. "sen - o" / "o-sen" Uyumsuzluğu

1) Zalim oyunbozan / *Sen de*, bu büyü de *yalan*.

(Söz ve Seslendiren: Yalın- Zalim)

Yüklem eksiltisinin tamamlandığı biçim: Zalim oyunbozan. / *Sen* de ***yalan***, bu büyü de *yalan*. [sen (II. teklik kişi) ≠ **yalan** (III. teklik kişi)]

Olması gereken biçim: Zalim oyunbozan / *Sen* de *yalansın*, bu büyü de yalan.

2) *Ay* bir yandan, *sen* bir yandan *sar* beni.

(Söz: Sabahattin Ali, Seslendiren: Zülfü Livaneli- Leylim Ley)

Yüklem eksiltisinin tamamlandığı biçim: *Ay* bir yandan ***sar***, sen bir yandan *sar* beni. [ay (III. teklik kişi) ≠ **sar** (II. teklik kişi)]

Olması gereken biçim: *Ay* bir yandan *sarsın*, sen bir yandan sar beni.

[3] Eksiltiler koyu karakterle yazılmıştır.

1.1.1.4. "sen - biz" Uyumsuzluğu

Sen viskiyi, *bizler* zehir *içeriz*.

(Söz ve Seslendiren: Muhlis Akarsu- Arada Sırada Bizi de Düşün)

Yüklem eksiltisinin tamamlandığı biçim: *Sen* viskiyi ***içeriz***, bizler zehir *içeriz*. [sen (II. teklik kişi) ≠ **içeriz** (I. çokluk kişi)]

Olması gereken biçim: *Sen* viskiyi *içersin*, bizler zehir içeriz.

1.1.2. Birincil Öznenin Ortak Kullanılışından Kaynaklanan Bağdaşıklık Sorunu[4]

Beden yandı, tuzla sardım.

(Söz ve Seslendiren: Kıvırcık Ali- Gülüm)

Örnekte, "beden" sözcüğü ortak kullanılmış: "*Beden* yandı, ***beden*** tuzla sardım". "Beden", birinci cümlede özne, ikinci cümlede birincil nesne görevindedir, yani birinci cümlenin öznesi, ikinci cümlede değişken öge olarak kullanılmış. Ancak bu durumda ortak ögeden söz edilemez. Çünkü yüzey yapıdaki özne, -{**Ø**} özne durumu eki alırken nesne, -{X} nesne durumu ekiyle çekime girmek zorundadır. Değişken öge, eksiltiye bırakılamayacağından doğru biçim şöyle olmalı:

Olması gereken biçim: *Beden* yandı, *bedeni* / *onu* tuzla sardım.

1.1.3. Birincil Nesne Eksiltisinden Kaynaklanan Bağdaşıklık Sorunları

Yükleme verilen cümlede yer alan ögeleri yönetme yetkisi doğrultusunda belirlenen zorunlu ve seçimlik ögeler, cümlede sunulan bilgileri zenginleştirmek, açıklamak üzere görev alırlar. Geçişli eylemin yüklem olduğu cümlede zorunlu ögelerden biri olarak kabul edilen birincil nesne, anlamı tam olarak vermek, bulanıklık ya da kapalılığa yol açmamak için gereklidir, bu nedenle yüzey yapıda yer almasa bile varsayılır. Aşağıda verilen örneklerde italik yazılan geçişli eylemlerin kurduğu önermelerde birincil nesneler yüzey yapıda yer almadığından anlam kapalılığı söz konusudur.

1) Ayrı ayrı hepsiyle dans edecektim. / Biraz sohbet ederek *çözmeyi deneyecektim*.

(Söz ve Seslendiren: Şebnem Ferah- İyi Kötü)

Neyi çözmek? Bilinmiyor.

2) Ben sarrafım, inci düzdüm. / Gevher denizinde yüzdüm. /

Akıl süzgecinde *süzdüm*. / Cevri akıl kul satarım.

(Söz: Nejat Birdoğan, Seslendiren: Musa Eroğlu- Hey Erenler Pazarım Var)

Neyi süzmek? Belli değil.

3) Yandım, söndüm, binlerce kez öldüm. / Baktığım her yerde *gördüm*.

(Söz ve Seslendiren: Yıldız Tilbe- Aşk Laftan Anlamaz ki)

[4] Arka arkaya sıralanmış cümlelerde gereksiz tekrara düşüp estetikten uzaklaşmamak ve zaman / emekten tasarruf etmek adına ortak kurgulanan ögelerden biri, cümlenin birinde verilip diğerinde varsayılabilir. Ortak ögenin eksiltiye bırakılması biçiminde tanımlanabilecek bu kural, bazı şarkı sözlerinde doğru işletilmemektedir. Bu eksilti kuralının kusursuz uygulanabilmesi için yüzey ve derin yapıdaki ögelerin aynı nitelikte ögeler olması gerekir. Yani yüzey yapıdaki öge, özne / nesne / tümleçse derin yapıda da bu görevle kullanılmalıdır. Kısaca değişken ögeler -bir cümlede özne diğerinde nesne vb. olması gereken ögeler- ortak kullanılamaz. Bu da eksiltiye bırakılamayacaklarının göstergesidir.

Neyi gördüm? Kestirilemiyor.

4) Aya benzer yüreğim. / E doğal olarak *takipteyim*. /

Ah şu kaderi çözersem eğer. / Bekle geliyorum aşkım.

(Söz ve Seslendiren: Mustafa Sandal- Aya Benzer Yüreğim)

Neyi / kimi takip etmek? Anlaşılmıyor.

1.1.4. Birincil Nesnenin Ortak Kullanılışından Kaynaklanan Bağdaşıklık Sorunları

1) *Kalbimi* seve seve sana veririm. / Bir kere de senin için ölsün yar.

(Söz: Sude Bilge Demir, Seslendiren: Demet Akalın- Aşkın Açamadığı Kapı)

Birincil nesnenin ortak kullanıldığı bu şarkı sözünde eksiltiler tamamlanınca "*Kalbimi* seve seve sana veririm. / ***Kalbimi*** bir kere de senin için ölsün yar." biçimine ulaşılır. Sorunun çözümü için ortak öge değil değişken öge tercih edilmeli, ikinci cümlede "kalbim" ya da "o" öznesine yer verilmelidir:

Olması gereken biçim: Kalbimi seve seve sana veririm. / <u>*Kalbim*</u> / <u>*O*</u> bir kere de senin için ölsün yar.

2) Sevemedim *ayrılığı*, gel, alışamadım.

(Söz ve Seslendiren: Yıldız Tilbe-Sevemedim Ayrılığı)

Eksilti kurallarına göre "Sevemedim *ayrılığı*, gel, ***ayrılığı*** alışamadım." biçiminin oluştuğu bu örnekteki son cümlede ortak öge yanlış kurgulanmıştır. Burada birincil nesne ortak kullanılmamalı, "ayrılığa" ikincil nesnesiyle değişken ögeye başvurulmalıdır:

Olması gereken biçim: Sevemedim ayrılığı, gel, <u>*ayrılığa*</u> alışamadım.

1.1.5. İkincil Nesnenin Ortak Kullanılışından Kaynaklanan Bağdaşıklık Sorunları

1) Söz verdim *yarına*, güzel olacak.

(Söz: Yıldız Tilbe, Seslendiren: Emir- Sudan Sebep)

"Yarına" sözcüğünün ortak kullanıldığı bu örnekte eksiltiler tamamlanınca "Söz verdim *yarına*, ***yarına*** güzel olacak." yapısını ulaşılır. Dil mantığına aykırılığın hemen fark edildiği burada birinci cümledeki "yarına" ikincil nesnesinin, ikinci cümlede "yarın" biçiminde birincil özne göreviyle yüzey yapıya taşınması gerekir. Ortak öge kuralının yanlış işletildiği bu şarkı sözünün doğrusu şöyle olmalı:

Olması gereken biçim: Söz verdim yarına, <u>*yarın*</u> güzel olacak.

2) *Bana* gözün gibi baksan / El üstünde tutsan

(Söz: Mustafa Sandal, Seslendiren: Asya- Beni Aldattın)

Ortak öge kuralı işletilerek eksiltiler tamamlanınca "*Bana* gözün gibi baksan / ***Bana*** el üstünde tutsan" yapısı ortaya çıkar. İlk cümledeki "bana" ikincil nesnesi, kural yanlış uygulanarak ikinci cümlede derin yapıya bırakılmıştır. Sorun, ikinci cümlede -{i} ekli nesne almış "beni" sözcüğünün yüzey yapıya taşınmasıyla çözülebilir:

Olması gereken biçim: Bana gözün gibi baksan / <u>*Beni*</u> el üstünde tutsan

1.1.6. Yüklem Eksiltisinden Kaynaklanan Bağdaşıklık Sorunları

Ardışık düzende sıralanan cümlelerde yüklem bir yerde verilip diğerinde eksiltiye bırakılabilir. Ancak bu uygulamada dilin yapısal özellikleri bağlayıcı olmalıdır. Yüzey yapıda gösterilen yüklem, eksiltiye bırakıldığı cümlede aynı biçimde varsayılacağı için bu cümlenin gerektirdiği anlamsal ve biçimsel işlevlerle (olumsuzluk, kişi, zaman, karşıtlık vb.) örtüşmelidir. Aşağıda bu örtüşmenin sağlanmadığı örneklerler sıralanmıştır.

1) Her gecenin bir sabahı, her kışın bir baharı, her şeyin bir zamanı, benim dermanım *yok*.

(Söz: Fikret Kızılok, Seslendiren: Mehmet Erdem- Bir Harmanım Bu Akşam)

Dizelerde öne çıkması gereken, kişinin dermanının olmayışıdır. Bunu da her şeyin olduğunu gösterip kendi dermanının olmadığını öne çıkarma yöntemiyle yapması gerekir ki bunun için en uygun olan karşıtlık bağıdır. Verici, dizelerde karşıtlık bağını sağlayamamış çünkü dört cümle de aynı yükleme bağlanmıştır. Yüklem sonda verilmiş ilk üç cümlede varsayılmıştır: "Her gecenin bir sabahı ***yok***, her kışın bir baharı ***yok***, her şeyin bir zamanı ***yok***, benim dermanım *yok*." Oysa ilk üç cümlede "var" yüklemi kullanılmalıdır.

Olması gereken biçim: Her gecenin bir sabahı, her kışın bir baharı, her şeyin bir zamanı *var*, benim dermanım *yok*.

2) Kapımı açtım sonuna kadar gönül. / Ya içeri *gir* ya dışarı.

(Söz ve Seslendiren: Serdar Ortaç- Gel)

Yüklem eksiltisinin tamamlandığı biçim: Ya içeri *gir* ya dışarı ***gir***.

Olması gereken biçim: Ya içeri *gir* ya dışarı *çık*.

3) Irmaklar denizlerde, denizler sahillerde buldular. /

Arayanlar *hiçbir* yerde, inananlar dualarda *buldular*.

(Söz: Kutlu Özmakinacı, Seslendiren: Yüksek Sadakat- Aklımın İplerini Saldım)

Yüklem eksiltisinin tamamlandığı biçim: Arayanlar *hiçbir* yerde ***buldular***, inananlar dualarda *buldular*.

"Hiçbir" zarfı, olumsuz eylem ister, bu nedenle diğer cümlelerin olumlu eylemine bağlanamaz yani üçüncü cümle ortak yüklemi kaldıramaz. Onun yüklemi bu yüzden eksiltiye bırakılamaz.

Olması gereken biçim: Arayanlar *hiçbir* yerde *bulamadılar*, inananlar dualarda *buldular*.

4) Sen beni bazen, bazen de hiç *aramıyorsun* gülüm.

(Söz ve Seslendiren: Yaşar- Yüreğimi Kaybettim)

Yüklem eksiltisinin tamamlandığı biçim: Sen beni bazen ***aramıyorsun***, bazen de hiç *aramıyorsun* gülüm.

Olması gereken biçim: Sen beni bazen *arıyorsun*, bazen de hiç *aramıyorsun* gülüm.

1.2. Bağlaçlara Yönelik Bağdaşıklık Sorunları

Bağlaçlar, temelde dil birimlerini bağlama göreviyle kullanıma çıksalar da her bir bağlacın anlamsal işlevi ayrıdır. Verici bunları göz önünde bulundurmak zorundadır. Aşağıdaki örneklerde

bazı bağlaçların cümlede bulunmaları gereken zorunlu yerler ve oluşturması gereken anlam bağlantıları yönlerinden bağdaşıklık sorunları bulunmaktadır.

1) *Ne* emeğini *inkâr edemem ne* hakkını ödemem mümkün.

(Söz: Sezen Aksu, Seslendiren: İrem Derici- Düşler Ülkesinin Gelgit Akıllısı)

ne … ne bağlacı kullanıldığı cümleye olumsuzluk anlamı katar. Bu yüzden onun bağladığı cümlelerin yüklemleri olumsuz olmaz.[5]

Olması gereken biçim: *Ne* emeğini *inkâr ederim ne* hakkını ödemem mümkün.

2) Bu dünya *ne* sana *ne* de bana *kalmaz*.

(Söz: Aysel Gürel, Seslendiren: Mabel Matiz- Sultan Süleyman)

Olması gereken biçim: Bu dünya *ne* sana *ne* de bana *kalır*.

3) Veda edip gittin gideli, nedense / *Ne* bir mektup *ne* selam *gelmedi*.

(Söz: Alp Aydın, Seslendiren: Tarkan- Gelip Halimi Gördün mü?)

Olması gereken biçim: *Ne* bir mektup *ne* selam *geldi*.

4) Bir çılgın gibi hayatım. / Ne sevgim kaldı *çünkü* ne gözyaşlarım.

(Söz: Barlas, Seslendiren: Teoman- Dursun Dünya)

Olması gereken biçim: Bir çılgın gibi hayatım. / *Çünkü* ne sevgim kaldı ne gözyaşlarım.

5) Yeniden seve *de* bilirim. / Sözümden döne *de* bilirim.

(Söz: Nalan Tokyürek, Seslendiren: Demet Akalın- Unuttum)

Bileşik eylemi parçalayıp araya *de* bağlacını koymak, sözcük öbeklerinin parçalanamazlığıyla ters düşer.

Olması gereken biçim: Yeniden *de* sevebilirim / Sözümden *de* dönebilirim.

Yeniden sevebilirim *de* / Sözümden dönebilirim *de*.

6) Hiçbir şeyim yok *ama* taş gibiyim.

(Söz: Zeynep Önkaya, Seslendiren: Hakan Peker-Taş Gibiyim)

Birbirine paralel iki cümlenin birbirine "ve" bağlacıyla bağlanması gerekir. Aralarında karşıtlık vb. ilişki olmadığından "ama"ya gerek yoktur.

Olması gereken biçim: Hiçbir şeyim yok *ve* taş gibiyim.

1.3. Eklerin Yarattığı Bağdaşıklık Sorunları

1) *Birçok güzeller* sevdim. / Birini biraz fazla / Gönül eşit sevmiyor. / Mecburiyetten

(Söz ve Seslendiren: Mazhar, Fuat, Özkan- Mecburiyetten)

[5] Atabay vd., bu kuralın yakın zamanlara kadar yaygın bir kullanım biçimi olduğunu söylemekle birlikte özellikle son yüzyıl içinde yüklemin olumsuz biçimde kullanıldığı *ne ... ne* bağlaçlı cümlelere de oldukça sık rastlandığını belirtirler. (2003: 131) Bu konudaki tartışmaları eski ve yeni kaynaklardan tanıkladığı örneklerle ele alan Gencan, *ne ... ne*'li cümlelerin yüklemlerinin olumlu kullanılışının altı yüz yıllık bir gelenek olduğunu ve bu geleneğe uymak gerektiğini bildirir. (1970: 274) Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzunda da bu konu, yüklemin olumlu olması yönünde kurala bağlanmıştır. (2005: 11)

Altay dillerinin yapısal özelliği sayı sıfatlarının ardından gelen adın, çokluk eki alışına izin vermez.[6] Bu bağlayıcı kural, nicelik özelliği taşıyan sıfatlarda da kendini gösterir. Kural dışı uygulamanın söz konusu olduğu bu şarkı sözünde tamlayan / ad unsuruna çokluk eki getirilmiştir. İlgili örnekte kalıplaşma, kullanım sıklığının yüksekliği ya da çeviriden kaynaklı bir tutumun sergilendiği düşünülmemekle birlikte dinleyicide uyandırılmak istenen heyecan ve coşkunun tamlayana / ada getirilen abartma işlevli çokluk ekiyle sağlanmasının amaçlandığı akla yatkın gelebilir.

Olması gereken biçim: Birçok *güzel* sevdim.

2) Sormayın *halim*, ah başım duman.

(Söz: Şebnem Ferah-Sezen Aksu, Seslendiren: Şebnem Ferah- Deli Kızım Uyan)

Birincil nesne durumu ekinin düşümü, anlamın netleşmesini önleyen, iletişimi güçleştiren ciddi bir bağdaşıklık sorunu olarak görünmese de dil kullanıcısı, ahenk, uyum, ölçü gibi şiire ve besteye özgü sanatsal nitelikleri bahane ederek kullanılması zorunlu ekleri gelişigüzel düşüremez.

Olması gereken biçim: Sormayın *halimi*, ah başım duman.

3) Benim aşkım bir köşede / *Sen* bir *yerde ben* bir *yerde*.

(Söz ve Seslendiren: Kutsi- Yaz Günü)

Anlam bulanıklığı yaratmasa da "yerde" sözcüklerini yüklem çekimine sokan bildirme ekinin düşürülmemesi gerekir.

Olması gereken biçim: Benim aşkım bir köşede / *Sen* bir *yerdesin ben* bir *yerdeyim*.

4) Hiç *niyetim* yoktu *ben* maziye dönüp seni anıp düşünmeye.

(Söz: Fecri Ebcioğlu, Seslendiren: Nilüfer- Boş Sokak)

Dil, zamirlerin tamlayan durumu ekini düşürmesine izin vermez çünkü "*ben*" kullanımı, yalnız zamirin özne görevini üstlendiğinde söz konusu olur.

Olması gereken biçim: Hiç *niyetim* yoktu *benim* maziye dönüp seni anıp düşünmeye.

5) Seni ben *ellerin olsun* diye mi sevdim?[7]

(Söz: Gonca Gül, Seslendiren: Zeki Müren-Seni Ben Ellerin Olsun Diye mi Sevdim)

Eylem işletme ekinin yanlış kullanımı, sözlüksel özne-dil bilgisel özne uyumsuzluğuna yol açmış. Aşağıdaki örnekte de benzer durum söz konusudur.

Olması gereken biçim: Seni ben *ellerin olasın* diye mi sevdim?

6) Bana ne olur ellerini ver. / Gideceksin ama yine gel. / *Döneceksin* diye söz ver.

(Söz: Kutlu Özmakinacı, Seslendiren: Yüksek Sadakat- Döneceksin diye Söz Ver)

Üç cümlede de ikinci kişiye hitap edilmiştir. Yazar üçüncü cümlede bir yandan ikinci kişiye seslenirken bir yandan da cümlemsinin içinde yer alan "döneceksin" iç cümlesinde hitap ettiği kişiyi konuşturmuştur. Ancak buradaki konuşucu, temel cümledeki ikinci kişinin kendisi olduğu için iç cümlenin yüklemi / eylemi yazarın konuşturduğu birinci kişiyle kurgulanmalıdır.

[6] Ergin, çok belirsizlik sıfatının anlamında zaten çokluk ifadesi olduğu için kendisinden sonra gelen adın normal olarak teklik şeklinde bulunduğunu belirtir. (2006: 256) Karaağaç, bu kurala rağmen bazı durumlarda adın çokluk ekini aldığını, bunun da ya kalıplaşma ya kullanımın sıklığının yüksekliği ya da çeviriden kaynaklandığını belirtir. Aynı zamanda sıfat tamlamasına abartma anlamı katmak için de bu yola başvurulduğunu söyler. (2009: 182)

[7] Bu şarkı sözünde karşılaşılan sorunla ilgili ayrıntılı bilgi edinmek için bkz. Üstünova, 2012.

Olması gereken biçim: *Döneceğim* diye söz ver.

7) Cenneti değişmem saçının *teline*. / Arar bulur yine seni severim.

(Söz: Aslı Zen, Seslendiren: Ferhat Göçer- Cennet)

-{A} ad işletme eki yerine -{I} ad işletme eki kullanılınca yanlış öge kullanımı olarak da değerlendirilebilecek bir bağdaşıklık sorunu ortaya çıkar. Aşağıdaki örnekler de bu türdendir.

Olması gereken biçim: *Cennete* değişmem saçının *telini*. / Arar bulur yine seni severim.

8) Sen Tanrı mısın beni öldürdün. / *Eşime dostuma beni* güldürdün.

(Söz: Ali Avaz, Seslendiren: Sezen Aksu- Tanrı İstemezse)

-{A} ad işletme eki yerine -{I}ad işletme eki kullanılmış.

Olması gereken biçim: Sen Tanrı mısın beni öldürdün. / *Eşimi dostumu bana* güldürdün.[8]

9) Karşı karşı dururken yüzüne hasret kaldım / Al beni, *kıyamam seni*.

(Seslendiren: Haluk Levent- Çemberimde Gül Oya)

Ahenk sağlamak için olsa gerek -{A} ad işletme eki yerine -{I}ad işletme eki kullanılmış.

Olması gereken biçim: Karşı karşı dururken yüzüne hasret kaldım / Al beni, *kıyamam*[9] *sana*.

10) *Benden* sorsan ummanlardır derdim.

(Söz ve Seslendiren: Emel Sayın- Senden Başka)

-{DAn} ad işletme eki yerine -{A}ad işletme eki kullanılmış.

Olması gereken biçim: *Bana* sorsan ummanlardır derdim.

1.4. Sözcüksel Bağdaşıklığa Yönelik Sorunlar

Metinsellik ölçütlerinden bağdaşıklığın *sözcüksel bağdaşıklık (sözcük bağdaşıklığı)* türü, Halliday ve Hasan tarafından "tekrar" (Sözcüğün aynen tekrar edilmesi, eş veya yakın anlamlı sözcük kullanma, üst anlamlısını kullanma, genel anlamlı sözcük kullanma) ve "aynı kavram alanından sözcük kullanımı" olmak üzere iki başlıkta ele alınır. (1976: 277-283'den akt. Coşkun 2005: 89)

Karatay'a göre metinde işlenen ana düşünceyi destekleyen yardımcı düşüncelerin mantıklı ve birbiriyle bağlantılı olacak şekilde planlı sunulması, bağdaşıklık ögelerinin doğru işletilmesine bağlıdır. (2010: 375)

Dilin estetiğe düşkünlüğü ve yüzey yapıda tekrara mesafeli duruşu, sözcüğün aynen tekrarını, eş ya da yakın anlamlı sözcük kullanımında sergilenen bilinçsiz tutumu bağdaşıklık sorunu haline getirir. Sözün gereksiz uzatılması, hem metni sıkıcı hale getirir hem de iletişimin

[8] Bu örnekteki dil sorununu bulmada yönlendirici, eylem soylu yüklemin nitelikleridir. *gül-* eylemi geçişsizdir, -{X}'li birincil nesne almaz ama etrafında -{A}'lı ikincil nesnenin bulunmasına olanak tanır (Örn.: Kız *bana* güldü.). TDK-GTS'de de *gül-* eyleminin -{A}'lı ikincil nesne alabileceği ve bu durumda anlamının "biriyle alay etmek" olacağı geçer. Bu şarkı sözünde güldüren / özne, derin yapıdaki *sen*; gülen / ikincil özne, *eşim dostum*; gülünen / alay edilen / ikincil nesne *ben*dir. Sonuçta eylemin / yüklemin nitelikleri göz önünde bulundurularak ögelere kaynaklık eden adların aldıkları durum ekleri doğru yerleştirilince anlam da eksiksiz verilmiş olur.

[9] *kıy-* eylemi, "çok ince ve küçük parçalar biçiminde doğramak" şeklindeki temel anlamında kullanıldığında -{X}'li birincil nesne alırken, "acımayarak büyük bir kötülük etmek, zulmetmek" şeklindeki yan anlamıyla kullanıldığında -{A}'lı ikincil nesne alır. Burada *kıy-* yan anlamında kullanılmıştır.

kurulmasında gözetilmesi gereken sadelik ve anlaşılırlıktan uzaklaştırır. Nitekim Özünlü, sözcük tekrarlarının her zaman metne katkı sağlamadığını, bazı tekrarların metnin gereği olarak değil, kişinin dili kullanmasındaki yetersizliğinin sonucu olarak ortaya çıktığını söyler. (1987: 44-51)

Eksilti kuralları çerçevesinde bir kez söylenip diğerlerinde varsayılabileceği yerde yüzey yapıya taşınan dil birimleri, yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere tekrara yönelik bağdaşıklık sorunu yaratır.

En sevdiğim kot pantolonumla *en sevdiğim* lacivert tişörtümü giydim.

(Söz ve Seslendiren: Şebnem Ferah- Babam Oğlum)

Olması gereken biçim: *En sevdiğim* kot pantolonumla lacivert tişörtümü giydim.

İkileme unsurlarının gereksiz yere tekrar edilerek öbeği üçlemeye dörtlemeye dönüştürmeleri dil kurallarına aykırıdır.

Ağlaya ağlaya ağlaya âşık oldum.

(Söz ve Seslendiren: Serdar Ortaç- Ağlaya Ağlaya)

Olması gereken biçim *Ağlaya ağlaya* âşık oldum.

Aşağıda verilen örneklerde de yakın anlamlı sözcüklerin bir arada kullanımıyla ortaya çıkan sorunlar sergilenmektedir:

Sever gibi yapma artık *daha henüz* vakit varken.

(Söz ve Seslendiren: Teoman-Bazı Yalanlar)

Olması gereken biçim: Sever gibi yapma artık *daha* vakit varken. / Sever gibi yapma artık *henüz* vakit varken.

Tüm hayallerin *sonsuzluğa ve sona erebildiği* yerdeyim.

(Söz ve Seslendiren: Şebnem Ferah-Ben Bir Mülteciyim)

Olması gereken biçim: Tüm hayallerin *sona erebildiği* yerdeyim. / Tüm hayallerin *sonsuzluğa erişebildiği* yerdeyim.

Aşk çölünde *zayi* bir *kayıbım* ben.

(Söz: Koray Can, Seslendiren: Emre Altuğ- Bu kadar mı?)

Olması gereken biçim: Aşk çölünde *zayiyim* ben. / Aşk çölünde *kayıbım* ben.

Kurudum yeni gelin *misali gibi*. / Kurudum senin ellinde savrulurum.

(Söz: Serdar Ortaç, Seslendiren: Petek Dinçöz-Kurudum)

Olması gereken biçim: Kurudum yeni gelin *misali*. / Kurudum yeni gelin *gibi*.

1.5. Tamlamalara Yönelik Bağdaşıklık Sorunu

Türkçede tamlamalar, sınırları çizilmiş kurallar çerçevesinde oluşturulur. Tamlayanın tamlanan, tamlananın tamlayan istemesi, tamlayan ve tamlanan arasındaki kişi bağı örtüşmesi, bu kurallardan ikisidir. Aşağıdaki şarkı sözlerinde söz konusu kurallara aykırı kurgulanmış tamlama örnekleri sunulmuştur.

1) Dile kolay ne yapsam geçmek bilmez *hayallerimin*.

(Söz ve Seslendiren: Fettah Can- Yalanlar Cumhuriyeti)

"Hayallerimin", -{in} tamlayan durumu eki alarak tamlayan olmaya hazırlanmış ancak bağlanacağı bir ad / tamlanan olmadığı için boşlukta kalmıştır.

2) Artık seni sevmiyorum. / Kalbime dönüyorum. / Sevdama ağlıyorum. / *Umurumda* değil ki *onun*. / Aşk benim sonum.

(Söz: Emirkan, Seslendiren: Demet Akalın- Gururum)

Üçüncü teklik kişi zamirinden oluşan "onun" tamlayanın bağlanacağı tamlanan, üçüncü teklik kişi iyelik eki almalıdır. Burada tamlanan -{um} ekli birinci teklik kişi iyelik almış ve kural dışına çıkılmıştır.

Olması gereken biçim: *Umurunda* değil ki *onun*.

1.6. Özne-Yüklem Uyumsuzluğundan Kaynaklanan Bağdaşıklık Sorunları

Çalışmanın eksiltiye yönelik bağdaşıklık sorunları bölümünde cümle ögeleri çerçevesinde irdelemeler yapılmıştı. Orada derin yapıdaki sorunlar sorgulanırken bu kısımda özellikle özne-yüklem arasındaki kişi bağı kuralından hareketle yüzey yapıdaki aykırılıklar ele alınmıştır.

1) Onu bunu bilmem anlamam. / *Kim* ne derse *desinler*. [Özne: kim (3. teklik kişi) ≠ Yüklem: desinler (3. çokluk kişi)]

(Söz: Kaan Tangöze, Seslendiren: Duman-Seni Kendime Sakladım)

Olması gereken biçim: *Kim* ne derse *desin*.

2) Dillere düşeceğiz seninle. / İlle de *biz düşecek*. [Özne: biz (1. çokluk kişi) ≠ Yüklem: düşecek (3. teklik kişi)]

(Söz ve Seslendiren: Gülşen- Dillere Düşeceğiz)

Olması gereken biçim: İlle de biz düşeceğiz.

3) Bir gün özlenirsem, *yolum gözlenirsem* / Sonum kollarında nihayet bulsun. [Özne: yolum (3. teklik kişi) ≠ Yüklem: gözlenirsem (1. teklik kişi)]

(Söz: Serdar Ortaç, Seslendiren: Sibel Can-Nihayet)

Olması gereken biçim: Bir gün özlenirsem, *yolum gözlenirse* / Sonum kollarında nihayet bulsun.

2. Sonuç

Yaklaşık iki yüz elli şarkı sözünün ele alındığı çalışmada, olabildiğince farklı sorunların öne çıkarılması amaçlanmış; bu nedenle birbirini tekrar eden ve aynı bağdaşıklık sorununun saptandığı örnekler elenmiş, her bir sorun için göze çarpan birkaç örnek sunulmuştur. Kırk sekiz şarkı sözünün örneklendirildiği incelemede eksiltili yapılar, ek kullanımı ve tekrarlarda daha fazla dil yanlışlığına düşüldüğü gözlenmiştir.

Gizli anlaşmalar sistemiyle oluşmuş dil kurallarının aşınması ve sorunun sıradanlaşması, doğruyla yanlış arasındaki ayrımı belirsizleştirir. Dil kirliğinin toplumsal bir boyut kazanması, insanın en önemli yaşamsal unsurlarından iletişimin doğru kurulamamasına neden olur, böylece telafisi olanaksız durumlara yol açılabilir. Günlük yaşamda sıkça karşılaşılan bu dil yanlışlarını önemsememek ya da beylik sözlerle geçiştirmek doğru ve kalıcı bir çözüm değildir. Bu sorunun çözümüne kurallar çerçevesinde, belli bir bilgi birikiminin ürünü olan bilimsel veriler katkı yapabilir. Bağdaşıklık kurallarının doğru uygulanması, pek çok dil sorununa çözüm getirecek ve iletişim becerilerini geliştirecektir. Bu da ancak iyi bir dil eğitimiyle olur.

KAYNAKÇA

AKSAN, Doğan (2009), **Anlambilim-Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi**, Engin Yayınevi, Ankara.

ATABAY, Neşe - Sevgi Özel - İbrahim Kutluk (2003), **Sözcük Türleri**, Papatya Yayıncılık Eğitim, İstanbul.

AYATA ŞENÖZ, Canan (2005), **Metindilbilim ve Türkçe, Multilingual Yayınları**, İstanbul.

BALYEMEZ, Sedat (2010), "Bağdaşıklık ve Dede Korkut Hikâyeleri'nde Bağdaşıklık Görünümleri", **TURKISH STUDIES -International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-**, ISSN: 1303-9199, (Türkçede Dilbilim Çalışmaları), Volume 5/4, Fall 2010, www.turkishstudies.net, DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.1759, ss. 133-173.

COŞKUN, Eyyup (2005), "İlköğretim Öğrencilerinin Öyküleyici Anlatımlarında Bağdaşıklık, Tutarlılık ve Metin Elementleri", Gazi Üniversitesi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

COŞKUN, Eyyup (2011), "Türk ve Göçmen Öğrencilerin Yazılı Anlatımlarında Metin Bağdaşıklığı", **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri**, c. 11, s. 2, Bahar/Spring, ss. 881-899

ERGİN, Muharrem (2006), **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Basım/Yayım/Dağıtım, İstanbul.

GENCAN, Tahir Nejat (1970), "Ne Ne Bağlacı Üzerine", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, c. XXI, s. 220, ss. 264-274.

GÖKÇE, Bekir (2014), "Reşat Nuri Güntekin'in "Aşk Mektupları" Adlı Öyküsüne Metin Dilbilimsel Bir Yaklaşım", **TURKISH STUDIES -International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-**, ISSN: 1308-2140, Volume 9/3, Winter 2014, www.turkishstudies.net, DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6061, ss. 725-743.

GÜMÜŞATAM, Gürkan (2013), "Kıbrıs Türkleri'nin Eşkıyalık Destanı Hasan Bulliler'in Metindilbilimsel Tutarlılık ve Bağdaşıklık Görünümleri", **TURKISH STUDIES - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-**, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Turgut Karabey Armağanı), Volume 8/13, Fall 2013, www.turkishstudies.net, DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6031, ss. 953-965.

GÜNAY, Doğan (2003), **Metin Bilgisi**, Multilingual Yayınları, İstanbul.

KARAAĞAÇ, Günay (2009), **Türkçenin Söz Dizimi**, Kesit Yayınları, İstanbul.

KARATAY, Halit (2010), "Bağdaşıklık Araçlarını Kullanma Düzeyi ile Tutarlı Metin Yazma Arasındaki İlişki", **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, c. 7, s. 13, ss. 373-385.

ONURSAL, İrem (2003), "Türkçe Metinlerde Bağdaşıklık ve Tutarlılık", **Günümüz Dilbilim Çalışmaları**, Multilingual Yayınları, İstanbul, ss. 121-132.

ÖZKAN, Bülent (2004), "Metindilbilimi, Metindilbilimsel Bağdaşıklık ve Haldun Taner'in "Onikiye Bir Var" Adlı Öyküsünde Metindilbilimsel Bağdaşıklık Görünümleri", **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, c. 13, s. 1, ss. 167-182.

ÖZÜNLÜ, Ünsal (1987), "Dilbilimi ve Edebiyat Konusu Olarak Yinelemeler", **I. Dilbilimi Sempozyumu, Dilbilimin Dünü, Bugünü, Yarını**, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, ss. 44-51.

SUBAŞI UZUN, Leyla (1995), **Orhon Yazıtlarının Metindilbilimsel Yapısı**, Simurg Kitapçılık ve Yayıncılık, Ankara.

Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzu (2005), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

ÜSTÜNOVA, Kerime (1999), "Eksilti ya da Sıfır Tekrar", **Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, c. 1, s. 1, ss. 93-105.

ÜSTÜNOVA, Kerime (2012), "Ezber Bozan Söylemler", **VII. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri**, Bilkent Üniversitesi, Ankara, ss. 12-17.